

О. В. Кравчук,
к. ю. н., доцент кафедри кримінального права та процесу,
Хмельницький університет управління та права, м. Хмельницький
ORCID ID: 0000-0001-9955-0245

DOI: 10.32702/2306-6814.2019.15.90

ПОБУДОВА ІНФОРМАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ РОЗКРИТТЯ І РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ ЕКСПЕРТНО-КРИМІНАЛІСТИЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

О. Kravchuk,
PhD in Law Sciences,
Associate Professor of Criminal Law and Process Department, Khmelnytsky University of Management and Law, Khmelnytsky
ORCID:0000-0001-9955-0245

THE CREATION OF AN INFORMATION STRUCTURE OF DISCLOSURE AND INVESTIGATION
OF CRIMES IN PUBLIC ADMINISTRATION OF EXPERT AND CRIMINALIST ACTIVITY

У статті побудовано інформаційну структуру розкриття і розслідування злочинів у державно-му управлінні експертно-криміналістичною діяльністю. Окреслено особливості використання ситуативного підходу в експертно-криміналістичній діяльності. Зазначено, що ситуативний підхід до розслідування вважається однією з парадигм останнього часу. Зокрема він є найбільш перспективним напрямом, відповідно, говориться про формування самостійного теоретичного напрямку — криміналістичної ситуалогії. Описано алгоритм структурування розслідування в державному управлінні експертно-криміналістичною діяльністю. Підкреслено, що він не вичерпується переліком подій, що складають процес розслідування. Водночас найчастіше слідчу ситуацію розглядають як таку, що складається з трьох груп елементів: безпосередньо пов'язаних з подією злочину; характеризують особистісні якості слідчого й інших учасників розслідування; визначають об'єктивні умови роботи слідчого. Здійснено формалізацію злочинної діяльності через її системно-структурний опис. Показано, що формалізацію злочину слід розуміти насамперед як розробку форми подання відомостей про конкретний злочин, яка має дві складові: формалізований опис зовнішньої форми представлення знання; логічна сутність акредитуючого знання. Зазначено, що криміналістичному дослідженні злочину нині намітилося два напрями. Перший з них пов'язаний з описом деяких елементів, другий — з описом злочину як системи діяльнісних актів.

Problem setting. Knowledge of criminal case is a difficult process which cornerstone clarification of crime circumstances. The already known facts form a basis for clarification of new circumstances. Thus, an information structure of disclosure and investigation of crimes inevitably contains data on its essence. It is possible to draw more cardinal conclusion from here: information structure of disclosure and investigation can be considered as the process of change of knowledge on the crime essence. Evolution of knowledge is reached by holding informative actions — investigative actions. The circumstances and the facts demanding examination on criminal case will be the smallest recognizable elements. Above-mentioned causes the relevance of a research subject.

Recent research and publication analysis. An information support of disclosure and investigation of crimes was a subject to numerous researches from many scientists.

However the direct universal information structure which would fully reflect the processes of disclosure and investigation of crimes in public administration of expert and criminalist activity still needs further development.

Paper objective. The purpose of article is creation of an information structure of disclosure and investigation of crimes in public administration of expert and criminalist activity.

Paper main body. The information structure of disclosure and investigation of crimes in public administration of expert and criminalist activity is developed in the article. In particular, the features of use of situational approach in expert and criminalist activity are defined. The algorithm of structuring of crimes' investigation in public administration of expert and criminalist activity is described. The formalization of criminal activity through its system and structural description is carried out.

Conclusions of the research.

The features of use of situational approach in expert and criminalist activity are defined. It is noted that situational approach to investigation of crimes is considered one of paradigms of the last time. In particular, it is the most perspective direction, respectively, it is told about formation of the independent theoretical direction.

The algorithm of structuring of crimes' investigation in public administration of expert and criminalist activity is described. It is emphasized that it is not exhausted by the list of the events making investigation process. At the same time most often the investigative situation is considered as consisting of the following three groups of elements: directly connected with a crime event; characterizing personal qualities of the investigator and other participants of investigation; defining objective working conditions of the investigator.

The formalization of criminal activity through its system and structural description is carried out. It is shown that formalization of crime should be understood first of all as development of a form of submission of data on concrete crime which has two components: the formalized description of an external form of representation of knowledge and logical essence of knowledge accrediting. It is noted that two directions were outlined in a criminalist research of crime now. The first of them is connected with the description of some elements, second — with the description of crime as the system of activity acts.

Ключові слова: інформаційна структура, розкриття злочину, експертно-криміналістична діяльність, формалізація, державне управління, ситуативний підхід.

Key words: information structure, crime detection, expert and criminalist activity, formalization, public administration, situational approach.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Пізнання у кримінальній справі — складний процес, в основі якого є з'ясування обставин злочину. Основою для з'ясування нових обставин служать вже відомі. Таким чином, інформаційна структура розкриття і розслідування неминує містити відомості про сутність злочину. Звідси можна зробити і більш кардинальний висновок — інформаційну структуру розкриття і розслідування можна розглядати як процес зміни знань про сутність злочину. Еволюція знань досягається шляхом проведення пізнавальних заходів — слідчих дій. Найбільш дрібними пізнаваними елементами будуть обставини і факти, що вимагають з'ясування по кримінальній справі. Вищезазначене обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Інформаційне забезпечення розкриття і розслідування злочинів підлягало численним дослідженням збоку багатьох вчених, зокрема: А. Я. Вишинський [1], В. В. Крилов [2], Н. П. Яблоков [4] та ін.

Проте безпосередня універсальна інформаційна структура, що повноцінно відображала би процеси розкриття і розслідування злочинів у державному управлінні експертно-криміналістичною діяльністю, все ще потребує подальшого розвитку.

МЕТА СТАТТІ

Метою роботи є побудова інформаційної структури розкриття і розслідування злочинів у державно-

му управлінні експертно-криміналістичною діяльністю.

Визначення поставленої мети передбачає рішення таких завдань:

- окреслення особливостей використання ситуативного підходу в експертно-криміналістичній діяльності;
- опис алгоритму структурування розслідування в державному управлінні експертно-криміналістичною діяльністю;
- здійснити формалізацію злочинної діяльності через її системно-структурний опис.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Звичайно, в рамках однієї слідчої дії можуть з'ясуватися не тільки поодинокі факти і обставини, а їх комплекс. Тому структура пізнання, строго кажучи, не повністю співпадає зі структурою слідчих дій. Однак для обраної в цій роботі концепції моделі ця обставина не має істотного значення. Важливим є процес розслідування, який розпадається на більш дрібні елементи, які, як видається, слід розглядати в рамках слідчої ситуації.

Ситуативний підхід до розслідування вважається однією з парадигм останнього часу. Вказується, що він є найбільш перспективним напрямком, відповідно, говориться про формування самостійного теоретичного напрямку — криміналістичної ситуалогії [2; 3].

У криміналістиці слідча ситуація найчастіше розуміється як безперервний динамічний процес, що практично не піддається розчленуванню на складові. Так, слідчу ситуацію можна визначити як уявну динамічну модель, яка відображатиме інформаційно-логічний, тактико-психологічний, тактико-управлінський та організаційний стан, що склався у кримінальній справі і що характеризує сприятливий або несприятливий характер процесу розслідування. Так, слідчу ситуацію можна побачити як сукупність умов, в яких натеper здійснюється розслідування.

Водночас необхідно підкреслити динамічність, постійний розвиток, перехід від одного стану до іншого, що завдає певної шкоди практичному використанню такої криміналістичної категорії. Таке визначення підкреслює невизначеність її структури, викликають труднощі в описі і характеристиці конкретної слідчої ситуації, що складається при розслідуванні злочину.

У розрахунку на використання електронно-обчислювальної техніки в експертно-криміналістичній діяльності потрібна більш розгорнута і детальна систематизація, заснована на обліку всього різноманіття поєднань фактичних даних і джерел їх отримання.

Також можна відокремити ситуацію розслідування конкретного злочину від слідчої ситуації як категорії науки криміналістики. Ці спірні посилки дозволяють отримати цікавий результат: слідча ситуація, що розуміється як модель інформаційного характеру типових ситуацій розслідування, що обмежується найбільш значущими, найбільш типовими властивостями й ознаками тих ситуацій розслідування конкретних злочинів, моделлю яких вона виступає. Тобто таке розуміння дозволяє прийти до інформаційної визначеності структури слідчих ситуацій.

Очевидно, що абстрактна категорія, в яку перетворюється слідча ситуація в криміналістиці, не може нести практичного навантаження і стає позначенням невизначених особливостей неясної події. Хоча цьому є цілком об'єктивні причини, оскільки узагальнене поняття набуває більшого значення в умовах розвитку експертно-криміналістичної науки [1; 4].

Мабуть, одне з найбільш суттєвих пропозицій в області структури розслідування, виходячи з аналізу сутності слідчої ситуації, можна зробити, звернувши увагу на дискретний характер слідчої ситуації і розчленувавши її на кілька процесів. Так, сама ідея розглядати зміст розслідування як сукупність процесів, які можуть протікати паралельно, змінювати один одного, перетинатися, цілком відповідає концепції подієвого уявлення злочину і розслідування.

У цьому дослідженні ситуація розуміється як досить замкнуте, автономне утворення, що має, звичайно, зовнішні зв'язки, але чітко розмежоване за часом і змістом дій. У цьому випадку головне — визначити не термін як такий, а те, яким реальним смисловим значенням він наповнюється. Звісно ж, що для визначення ситуації в описаному вище трактуванні більше підходить термін "подія". Одночасно це дозволить відокремити дане визначення від традиційно сформованого в криміналістиці терміна "слідча ситуація", який позначає сутність безсумнівно більш ємну змістовно і об'ємну по структурі. Звісно ж, що термін "подія", що впливає з ситуаційного підходу до розслідування, виступає як новий напрям декомпозиції і формалізації розслідування.

Слідча ситуація не вичерпується переліком подій, що складають процес розслідування. Найчастіше слідчу ситуацію розглядають як таку, що складається з трьох груп елементів:

- безпосередньо пов'язаних з подією злочину;
 - характеризують особистісні якості слідчого й інших учасників розслідування;
 - визначають об'єктивні умови роботи слідчого [2; 4].
- Тим самим, ситуаційний підхід неминує передбачає включення в слідчу ситуацію елементів, що становлять подію злочину.

Таким чином, вирішення питання про структурування розслідування з неминучістю призводить до необхідності здійснення подібних заходів і щодо сфери злочинної діяльності. Це підтверджує висловлену раніше пропозицію, що при формалізації потрібно спиратися на обидва елементи об'єкта криміналістики.

З іншого боку, формалізація злочинної діяльності, що виражається в більш строгому, системно-структурному її описі, настійно необхідна для вирішення методологічних проблем дослідження і, тим самим, орієнтації на конкретні проблеми розслідування.

Формалізацію злочину слід розуміти насамперед як розробку форми подання відомостей про конкретний злочин. Раніше наводилися основні положення формалізації, і було показано, що вона має дві складові:

- формалізований опис зовнішньої форми представлення знання;
- логічна сутність акредитуючого знання.

У криміналістичному дослідженні злочину нині намітилося два напрями. Перший з них пов'язаний з опи-

сом деяких елементів, другий — з описом злочину як системи діяльнісних актів.

Зокрема елементний підхід є більш розвиненим і набув найбільшого поширення в рамках розробки такої категорії, як криміналістична характеристика злочинів. Слід зауважити, що цей підхід показує злочин як систему взаємопов'язаних елементів.

У рамках іншого підходу найбільший інтерес становить аналіз генезису і структури злочинного діяння. Основний висновок полягає в тому, що злочин являє собою цілеспрямований акт людської діяльності, що відбувається за строго певною логічною схемою. Цей підхід знайшов свій розвиток у таких криміналістичних категоріях, як спосіб вчинення злочину і, дещо пізніше, механізм злочинної діяльності [1; 3].

Таким чином, спосіб злочину розглядається як взаємопов'язаний набір елементів — дій злочинця. Останні ж визначені досить загально — підготовка, вчинення і приховування злочину. Більш того, необхідно вказати на принципову неможливість передбачити і явно зазначити всі ці дії, відзначаючи, що конкретні описи типових дій, складових підготовки, вчинення і приховування злочинів, можуть бути надані лише стосовно окремих видів злочинів, причому тільки за умови їх максимальної диференціації.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

У цілому, проведене дослідження уможливило отримання таких висновків:

1. Окреслено особливості використання ситуативного підходу в експертно-криміналістичній діяльності. Зазначено, що ситуативний підхід до розслідування вважається однією з парадигм останнього часу. Зокрема він є найбільш перспективним напрямом, відповідно, говориться про формування самостійного теоретичного напрямку — криміналістичної ситуалогії.

2. Описано алгоритм структурування розслідування в державному управлінні експертно-криміналістичною діяльністю. Підкреслено, що він не вичерпується переліком подій, що складають процес розслідування. Водночас найчастіше слідчу ситуацію розглядають як таку, що складається з трьох груп елементів: безпосередньо пов'язаних з подією злочину; таких, що характеризують особистісні якості слідчого й інших учасників розслідування; таких, що визначають об'єктивні умови роботи слідчого.

3. Здійснено формалізацію злочинної діяльності через її системно-структурний опис. Показано, що формалізацію злочину слід розуміти насамперед як розробку форми подання відомостей про конкретний злочин, яка має дві складові: формалізований опис зовнішньої форми представлення знання; логічна сутність акредитуючого знання. Зазначено, що криміналістичному дослідженню злочину нині намітилося два напрями. Перший з них пов'язаний з описом деяких елементів, другий — з описом злочину як системи діяльнісних актів.

Література:

1. Вышинский А.Я. Криминалистика / А.Я. Вышинский. — М.: Книга по Требованию, 2012. — 127 с.

2. Крылов В.В. Современная криминалистика. Правовая информатика и кибернетика / В. В. Крылов; науч. ред.: Н.А. Лопашенко. — М.: ЛексЭст, 2007. — 288 с.

3. Крылов И.Ф. Криминалистика: учебник / И.Ф. Крылов, А.И. Бастрыкин. — М.: Дело, 2007. — 934 с.

4. Яблоков Н.П. Криминалистика / Н.П. Яблоков. — М.: Норма, Инфра-М, 2012. — 400 с.

References:

1. Vyishinskiy, A.Ya. (2012), Kriminalistika [Criminalistics], Kniga po Trebovaniyu, Moscow, Russian Federation.

2. Krylov, V.V. (2007), Sovremennaja kriminalistika. Pravovaja informatika i kibernetika [Modern criminalistics. Legal informatics and cybernetics], LexEst, Moscow, Russian Federation.

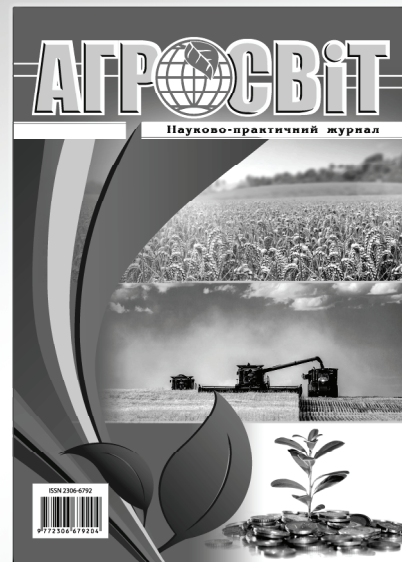
3. Krylov, I.F. and Bastykin, A. I. (2007), Kriminalistika [Criminalistics], Business, Moscow, Russian Federation.

4. Yablokov, N.P. (2012). Kriminalistika [Criminalistics], Norma, Infra-M, Moscow, Russian Federation. *Стаття надійшла до редакції 09.07.2019 р.*

АГРОСВІТ

www.agrosvit.info

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

**Видання включено до переліку
наукових фахових видань України
з ЕКОНОМІКИ**